

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIA A PATRA

CAUZA DEACONU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 66299/12)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

29 ianuarie 2019

Hotărârea este definitivă, dar poate suferi modificări de formă.

În cauza Deaconu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-un comitet compus din:

Paulo Pinto de Albuquerque, *președinte*,

Egidijus Kūris,

Iulia Antoanella Motoc, *judecători*,

și Andrea Tamietti, *grefier adjunct de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 8 ianuarie 2019,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 66299/12 îndreptată împotriva României, prin care doi resortisanți români, domnul Cosmin Mihai Deaconu și domnul Alexandru-Bogdan Deaconu („reclamanții”), au sesizat Curtea la 9 octombrie 2012, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamanții au fost reprezentați de domnul M.B. Petre, avocat în București. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, doamna C. Brumar, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 17 septembrie 2013, cererea a fost comunicată Guvernului.

ÎN FAPT**I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI**

4. Reclamanții s-au născut în 1997 și, respectiv, 1999 și locuiesc în București.

5. La 20 iulie 2010, X – sora reclamanților, în vârstă de 9 ani la vremea respectivă – a fost grav rănită într-un accident rutier. A fost internată imediat în spital unde a decedat, după 4 zile de chinuri.

6. Față de conducătoarea auto a fost pusă în mișcare urmărirea penală pentru ucidere din culpă. S-a stabilit că, în timp ce conducea autovehiculul cu o viteză de 92 km/oră (deși limita de viteză era de 50 km/oră), aceasta a pierdut controlul autoturismului său și a intrat pe trotuar, unde se afla sora reclamanților.

7. La 26 septembrie 2010, în timpul cercetării penale preliminare, reclamanții, mama lor și frații lor mai mari au solicitat despăgubiri civile în cadrul procesului penal.

8. La 24 octombrie 2011, Judecătoria București a separat acțiunea civilă de acțiunea penală.

9. La 6 decembrie 2011, Judecătoria București a acordat fiecărei părți civile (inclusiv reclamanților) 100 000 euro (EUR) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral. Instanța a obligat societatea de asigurare a conducătoarei auto la plata despăgubirilor.

10. Instanța a reținut că între părțile civile și fetița de 9 ani existase o strânsă relație afectivă, iar moartea violentă a fetei a provocat o mare durere familiei sale.

În hotărârea instanței s-au reținut următoarele:

„[...] frații defunctei au suferit un prejudiciu moral, constând în durerea provocată de pierderea surorii lor de 9 ani în condiții violente și după suferința resimțită de victimă pe perioada spitalizării până la deces; din probele administrate (declarațiile părților civile coroborându-se sub acest aspect cu declarațiile celor trei martori audiați) rezultând că între părțile civile și defunctă a existat o legătură afectivă puternică. Prin urmare, ținând seama de consecințele negative suferite, de importanța valorilor morale lezate, măsura în care au fost percepute de părțile civile urmările pierderii lor asupra stabilității lor familiale, instanța apreciază cuantumul prejudiciului moral suferit de părțile civile la echivalentul în lei a sumei de câte 100 000 euro la data plății”.

11. Împotriva acestei hotărâri toate părțile au declarat recurs.

12. Nu au fost prezentate probe noi în fața Curții de Apel București.

13. Prin decizia din 23 noiembrie 2011, Curtea de Apel București a admis recursul declarat de societatea de asigurare. Instanța a obligat conducătoarea auto la plata despăgubirilor, reținând că răspunderea societății de asigurare este doar de natură contractuală și, prin urmare, subsidiară. De asemenea, instanța a respins pretenția reclamanților privind prejudiciul moral motivând că, la data accidentului surorii lor, aveau vârsta mai mică de 14 ani și, prin urmare, nu au conștientizat consecințele negative ale morții acesteia. În legătură cu pretențiile formulate de frații mai mari, instanța a redus sumele acordate la 25 000 EUR pentru fiecare.

În hotărârea instanței s-au reținut următoarele:

„Curtea respinge acțiunile civile formulate de părțile civile Deaconu Cosmin Mihai și Deaconu Alexandru Bogdan pe alte considerente decât cele invocate de către recurentul asigurator.

În speță, situația trebuie privită diferențiat, având în vedere faptul că părțile civile Deaconu Cosmin Mihai și Deaconu Alexandru Bogdan aveau la data producerii accidentului rutier vârste sub 14 ani, astfel încât aceștia nu au conștientizat efectele negative legate de decesul surorii minore. Această împrejurare a fost percepută inclusiv de către persoanele apropiate familiei, în declarația dată în fața instanței de fond, martora N.G.G. a arătat că frații mai mici au conștientizat mai puțin ce s-a întâmplat, însă cei mari au suferit [...]”

14. Instanța a redus, de asemenea, daunele morale acordate mamei lor la suma de 50 000 EUR.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

15. Prevederile relevante privind răspunderea civilă delictuală din Codul civil al României sunt formulate după cum urmează:

Art. 1349

„1. Orice persoană are îndatorirea să respecte regulile de conduită pe care legea [...] le impune și să nu aducă atingere, prin acțiunile ori inacțiunile sale, drepturilor sau intereselor legitime ale altor persoane.

2. Cel care, având discernământ, încalcă această îndatorire răspunde de toate prejudiciile cauzate, fiind obligat să le repare integral.

3. În cazurile anume prevăzute de lege, o persoană este obligată să repare prejudiciul cauzat de fapta altuia, de lucrurile ori animalele aflate sub paza sa [...]”

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 14 DIN CONVENȚIE, COROBORAT CU ART. 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1

16. Reclamanții s-au plâns că au suferit o discriminare bazată pe vârstă cu privire la acordarea de daune morale în legătură cu decesul surorii lor. Aceștia au invocat art. 14 din Convenție coroborat cu art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

Aceste articole prevăd următoarele:

Art. 14

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de [prezenta] Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

Art. 1 din Protocolul nr. 1

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

A. Cu privire la admisibilitate

17. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție. Constată, de asemenea, că nu

prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

18. Reclamanții au afirmat că, deși acțiunile pentru daune morale ale fraților lor mai mari în legătură cu decesul surorii lor au fost admise, acțiunile lor similare au fost respinse de instanța de recurs pe motivul vârstei lor fragede la data accidentului (a se vedea *supra*, pct. 13). Aceștia au susținut că deosebirea făcută de instanța de recurs între acțiunile lor și cele ale fraților lor mai mari a constituit o discriminare interzisă de art. 14 din Convenție și le-a cauzat o pierdere substanțială.

19. Guvernul a susținut că diferența de tratament între acțiunile fraților pe care a făcut-o Curtea de Apel București nu a constituit o încălcare a art. 14 din Convenție întrucât reclamanții și frații lor mai mari nu se aflau în situații similare. Instanța națională a ajuns la această concluzie evaluând probele depuse la dosar și și-a întemeiat decizia pe declarația unui martor, nu pe presupunerea că numai o anumită dezvoltare emoțională a copiilor (în funcție de vârsta lor) ar avea ca urmare o suferință psihică (a se vedea *supra*, pct. 13).

20. Guvernul a mai susținut că reclamanții, comparativ cu frații lor mai mari, nu au suferit psihic deoarece nu au fost afectați de moartea surorii lor. Dacă reclamanții ar fi demonstrat suferința lor psihică, acțiunea lor ar fi fost admisă, iar persoana răspunzătoare pentru accident ar fi fost obligată să le plătească daune morale. Ca atare, faptul că fraților lor mai mari li s-a acordat o sumă cu titlu de daune morale nu a constituit o diferență de tratament nejustificabilă pe motiv de vârstă, aceasta fiind proporțională cu prejudiciul suferit.

2. Motivarea Curții

a) Principii generale

21. Curtea amintește că art. 14 completează celelalte dispoziții materiale din Convenție și protocoalele la aceasta. Articolul nu are o existență independentă deoarece are efecte numai în coroborare cu „exercitarea drepturilor și libertăților” apărute prin dispozițiile respective. Cu toate acestea, aplicarea art. 14 nu presupune neapărat o încălcare a unuia din drepturile materiale garantate de Convenție și, în această măsură, este autonom. O măsură care este, în sine, conformă cu cerințele articolului care consacră dreptul sau libertatea în cauză poate totuși să încalce articolul respectiv atunci când este coroborat cu art. 14, pe motiv că prezintă un caracter discriminatoriu. Prin urmare, pentru ca art. 14 să devină aplicabil, este suficient ca faptele cauzei să intre „în sfera de aplicare” a altor norme

materiale din Convenție sau Protocoalele la aceasta [a se vedea *Khamtokhu și Aksenchik împotriva Rusiei* (MC), nr. 60367/08 și 961/11, pct. 53, CEDO 2017].

22. Pentru a exista o problemă în temeiul art. 14, trebuie să existe o diferență de tratament între persoane aflate în situații similare sau aproape similare [a se vedea *D.H. și alții împotriva Republicii Cehe* (MC), nr. 57325/00, pct. 175, CEDO 2007-IV]. Cu toate acestea, numai diferențele de tratament bazate pe o caracteristică personală (sau „statut”) prin care persoane sau grupuri de persoane se deosebesc între ele sunt de natură să atragă după sine aplicarea art. 14 (a se vedea *Carvalho Pinto de Sousa Morais împotriva Portugaliei*, nr. 17484/15, pct. 45, CEDO 2017).

23. Curtea amintește că o diferență de tratament între persoane aflate în situații similare sau aproape similare va fi considerată discriminatorie doar dacă nu are nicio justificare obiectivă și rezonabilă – cu alte cuvinte, dacă nu urmărește un scop legitim sau dacă nu există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit [a se vedea *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), nr. 29381/09 și 32684/09, pct. 76, CEDO 2013 (extrase)].

24. Curtea nu este în principiu obligată să soluționeze litigiile de natură pur privată. Acestea fiind spuse, în exercitarea sarcinii sale de supraveghere la nivel european, nu poate să rămână pasivă în cazul în care interpretarea dată de o instanță națională unui act juridic, fie că este vorba de o dispoziție testamentară, un contract privat, un document public, un act normativ sau o practică administrativă, pare să fie nerezonabilă, arbitrară sau vădit incompatibilă cu interzicerea discriminării prevăzută la art. 14 și, într-un sens mai larg, cu principiile care stau la baza Convenției [a se vedea *Fabris împotriva Franței* (MC), nr. 16574/08, pct. 60, CEDO 2013 (extrase)].

b) Aplicarea principiilor sus-menționate în prezenta cauză

25. Curtea trebuie să stabilească mai întâi dacă faptele din prezenta cauză intră în sfera de aplicare a art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție. În cauze precum aceasta, având ca obiect un capăt de cerere formulat în temeiul art. 14 coroborat cu art. 1 din Protocolul nr. 1, în care se susține că reclamantului i s-a refuzat total sau parțial un anumit bun pentru un motiv discriminatoriu prevăzut de art. 14, criteriul relevant este dacă, în lipsa motivului discriminatoriu de care se plânge reclamantul, acesta ar fi avut un drept, executoriu în temeiul dreptului intern, asupra bunului respectiv [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Stec și alții împotriva Regatului Unit* (dec.) (MC), nr. 65731/01 și 65900/01, pct. 55, CEDO 2005-X; și *Andrejeva împotriva Letoniei* (MC), nr. 55707/00, pct. 79, CEDO 2009].

26. Curtea consideră că criteriul este îndeplinit în prezenta cauză; într-adevăr, din simplul motiv al vârstei lor fragede, reclamantilor li s-a refuzat dreptul la despăgubire pentru suferința provocată de moartea surorii lor. Rezultă că interesele materiale ale reclamantilor intră în sfera de aplicare a

art. 1 din Protocolul nr. 1 și a dreptului la respectarea bunurilor pe care îl protejează. Art. 14 din Convenție este așadar aplicabil.

27. Cu privire la existența unui tratament discriminatoriu interzis de această dispoziție, Curtea observă că instanța de fond a acordat fiecărui reclamant, mamei lor și fiecăruia din cei doi frați mai mari, câte 100 000 EUR cu titlu de daune morale în legătură cu moartea violentă a lui X, referindu-se la criterii precum suferința fizică și psihică provocată de pierderea suferită. Instanța a considerat, în special, că pierderea unei fete de 9 ani a provocat o mare durere fiecărui membru al familiei sale (a se vedea *supra*, pct. 10).

28. Deși a confirmat constatările instanței de fond cu privire la frații mai mari și mama lor, Curtea de Apel București a respins, pe motivul vârstei lor fragede, acțiunea reclamanților pentru daune morale. Instanța s-a bazat pe aceleași probe (a se vedea *supra*, pct. 12), dar a considerat că, întrucât reclamanții aveau vârsta mai mică de 14 ani la data tragicului accident, aceștia nu au conștientizat consecințele negative ale morții acestora (a se vedea *supra*, pct. 13).

29. În acest context al faptelor, Curtea nu poate să nu constate diferența dintre abordarea adoptată de instanța de recurs față de reclamanți și frații lor mai mari.

30. Astfel cum a observat la pct. 22 *supra*, Curtea a consacrat în jurisprudența sa principiul că, pentru a exista o problemă în temeiul art. 14, trebuie să existe o diferență de tratament între persoane aflate în situații aproape similare.

31. Curtea trebuie așadar să examineze mai întâi dacă reclamanții se aflau într-o situație aproape similară cu cea a fraților mai mari atunci când au fost examinate acțiunile lor pentru daune morale.

32. În acest sens, Curtea observă că toți frații, inclusiv reclamanții, și-au pierdut sora într-un tragic accident. În condiții normale, o moarte atât de brutală și dureroasă le-ar fi provocat tuturor fraților ei o mare suferință, indiferent de vârsta lor. Însă acțiunile pentru acordarea de despăgubiri ale fraților au fost evaluate diferit de instanța de recurs din cauza vârstei lor, motiv care se încadrează în domeniul de aplicare al art. 14.

33. Rămâne de stabilit dacă au existat motive deosebit de întemeiate și convingătoare pentru această diferență de tratament.

34. În primul rând, Curtea subliniază că nu intră în competența sa analizarea sumelor acordate reclamanților de Curtea de Apel București. În această privință, Curtea reamintește regula generală că instanțele naționale sunt cele care trebuie să examineze probele prezentate, inclusiv mijloacele folosite pentru a stabili faptele relevante [a se vedea *Sahin împotriva Germaniei* (MC), nr. 30943/96, pct. 73, CEDO 2003-VIII, și *Vidal împotriva Belgiei*, 22 aprilie 1992, pct. 33, seria A nr. 235-B]. Așadar, autoritățile naționale sunt, în principiu, mai în măsură decât o instanță internațională să evalueze care este despăgubirea corespunzătoare pentru un anumit prejudiciu suferit de o persoană. Însă problema care trebuie soluționată este aceea dacă

raționamentul Curții de Apel București a dus la o diferență de tratament în privința reclamanților bazată exclusiv pe vârsta lor, constituind o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Carvalho Pinto de Sousa Morais*, citată anterior, pct. 51).

35. Curtea recunoaște că, la soluționarea pretențiilor legate de prejudiciul moral în cadrul unei acțiuni în răspundere civilă, instanțele naționale pot fi nevoite să ia în considerare vârsta reclamanților, precum în acest caz. În prezenta cauză, instanța națională de recurs, fără să fi audiat niciuna din părțile lezate, a ajuns la concluzia că reclamanții au suferit mai puțin decât frații lor, pe baza declarației unui singur martor (a se vedea *supra*, pct. 12 și 13). Astfel, evaluând pretențiile reclamanților pentru acordarea de despăgubiri în legătură cu moartea surorii lor, Curtea de Apel București le-a respins fără ascultarea reclamanților, deși la momentul faptelor împliniseră vârsta de 10 ani (vârsta minimă pentru ascultarea unui copil în instanță, conform legislației române).

36. Mai mult, fără a-și baza concluziile pe rapoarte de expertiză sau evaluări psihologice ale reclamanților, care ar fi permis o justificare mult mai obiectivă a diferenței de tratament aplicate reclamanților în comparație cu frații lor mai mari, Curtea de Apel București a stabilit în mod arbitrar o vârstă minimă de 14 ani ca punct de plecare pentru senzația de durere și resimțirea efectelor negative ale pierderii surorii lor.

37. Curtea observă totodată că, la data accidentului, reclamanții împliniseră vârstele de 13 și 11 ani. Astfel, nu doar că erau foarte aproape de vârsta minimă de 14 ani stabilită de instanța națională, ci, în plus, în lipsa oricăror dovezi care să demonstreze contrariul, aceștia se aflau într-o fază a dezvoltării lor în care erau capabili de a simți și înțelege emoții complexe.

38. În opinia Curții, termenii din hotărâre prin care au fost respinse pretențiile reclamanților nu pot fi considerați o exprimare regretabilă. Prin urmare, Curtea constată că, în lipsa oricărei justificări rezonabile, respingerea pretențiilor reclamanților pentru acordarea de despăgubiri pentru unicul motiv că aceștia nu au suferit la fel de mult ca frații lor mai mari din cauza vârstei lor fragede a constituit o discriminare.

39. Rezultă că a fost încălcat art. 14 din Convenție coroborat cu art. 1 din Protocolul nr. 1.

II. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

40. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

41. Reclamanții nu au formulat pretenții privind prejudiciul material sau cheltuielile de judecată. Cu privire la prejudiciul moral, aceștia au susținut că au îndurat o mare suferință și tulburare ca urmare a decesului surorii lor. Reclamanții au lăsat la latitudinea Curții stabilirea cuantumului despăgubirii.

42. Guvernul a susținut că această pretenție ar trebui respinsă pe motiv că nu s-a încălcat niciun drept al reclamanților și că, în orice caz, pretenția a fost formulată *in abstracto* și nu a fost justificată.

43. Având în vedere documentele de care dispune și constatările sale în prezenta cauză, pronunțându-se în echitate, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde fiecărui reclamant suma de 3 000 EUR pentru prejudiciul moral.

B. Dobânzi moratorii

44. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal, practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, ÎN UNANIMITATE, CURTEA

1. *Declară* cererea admisibilă;
2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 14 din Convenție coroborat cu art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție;
3. *Hotărăște*
 - a) că statul pârât trebuie să plătească fiecărui reclamant, în termen de trei luni, suma de 3 000 EUR (trei mii de euro), care trebuie convertită în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății, pentru prejudiciul moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;
 - b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale.

Redactată în limba engleză, apoi comunicată în scris, la 29 ianuarie 2019,
în temeiul art. 77 § 2 și § 3 din Regulamentul Curții.

Andrea Tamietti
Grefier adjunct

Paulo Pinto de Albuquerque
Președinte